

Uvod

Naj uvod izkoristim za predstavitev mejnikov, ki so pripeljali do uspešne, prijetne in na splošno pozitivne izkušnje geografov Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani s triletnim obiskovanjem Loškega Potoka. Kako se je vse skupaj sploh začelo? Ne vem, če bom zadel letnico, a mislim, da je bilo jeseni leta 2014, ko me je poklicala Blanka Bartol. Pogovor se je začel nekako takole: »Matej, ali bi vaše študente zanimale diplomske naloge iz različnih tem preučevanja Loškega Potoka?« Potem je naštevala teme in razna področja ter omenila že opravljeno delo krajinskih arhitektov, in če se prav spomnim, tudi arheologov. Ko sem videl, da je tem res veliko, je šel moj odgovor približno takole: »Blanka, edino, kar mi pade na pamet in bi ustrezalo naboru tem, ki si jih omenila, je, da se s študenti odpravimo k vam na nekajletne terenske vaje iz fizične geografije. To je pri nas ustaljena praksa z drugimi letniki in sedaj počasi zaključujemo triletnje terenskih vaj na Jezerskem, kamor bomo gotovo šli le še v letu 2015, potem pa verjetno ne več. Kar lahko storim, je, da Katedri za fizično geografijo našega oddelka omenim najin pogovor in izkazan interes za terenske raziskave in predlagam, da po Jezerskem nekaj let terenske vaje opravljamo v Loškem Potoku.«

Drugi korak k organizaciji terenskih vaj je bil zimski spoznavni obisk Loškega Potoka, na katerega sva se odpravila s prof. Natkom januarja 2016. Močan vonj po dimu sem komentiral s: »tukaj pa lahko pozimi kar na balkonu klobase dimijo« in misel je nanesla, da bi bilo nekoč morda tu fino opravljati meritve kakovosti zraka. Prvi vtisi s sestanka z Blanko Bartol so potrjevali obojestranski interes, da geografi ta konec na skrajnem jugu Slovenije obiskujemo nekaj let zapored. Izkazalo se je, da nastanitev več kot 50 študentov v Loškem Potoku ne bo problem, saj je hotel KTC v prenovljeni obleki čakal ravno tako klientelo. Tako smo maja 2016 geografi že množično zasedli položaje naselja Hrib-Loški Potok, čez dan pa smo se razkropili širom gozdov, travnikov in osamljenih vasi Potočanskega in Dragarske doline.

Na obvezni nogometni tekmi naših študentov proti ekipi Potočanov, ki jo je vneto spremljal tudi župan, gospod Ivan Benčina, sem mu omenil namero, da bi morda v prihodnje veljalo razmisliti o meritvah kakovosti zraka v Loškem Potoku. Glede na mojo »intenzivno« januarsko dimno izkušnjo in vedoč, da gre običajno za občutljivo temo, ki je marsikateri župan ne želi posebej izpostavljati, sem pričakoval zadržan odziv gospod župana. A me je pozitivno presenetil in izrazil zanimanje. Dan kasneje, na zadnji dan naših prvih terenskih vaj v Loškem Potoku, sem izvedel, da bomo na Oddelku za geografijo dobili mladega raziskovalca pod mojim mentorstvom. Izkazalo se je, da je bil to tretji pomemben mejnik našega sobivanja z Loškim Potokom. Izbrana kandidatka, Kristina Glojek, je približno pet mesecev kasneje izbrala raziskovalno temo kakovost zraka in po spletu okoliščin ter ob nesebični podpori gospoda župana in lokalnega okolja naslednje leto v Loški Potok pripeljala ekipo vrhunskih evropskih strokovnjakov in inštrumentov za meritve kakovosti zraka, zlasti delcev in črnega ogljika.

Od prvega sestanka v Loškem Potoku so stvari stekle, kot da se že dolgo poznamo, in vsakokrat, ko smo v maju prišli, smo se počutili dobrodošle. Manjkalo ni skupnih

večerov in dogodkov, kjer smo se spoznali s pesmimi, šegami, narečnim besednjakom in pristno kulinariko, doživeli smo nočni mir potočanskih gozdov, redno izgubljali nogometne tekme z domačini in spoznavali lokalni utrip večerov pri Birtku. Vračali pa smo se tudi med letom in tudi po koncu terenskih vaj, ko smo oskrbovali inštrumente za meritve. Kristina Glojek pa se je za nekaj zimskih mesecev dobesedno preselila v Hrib-Loški Potok in znanosti na ljubo mnogokrat prehodila pot od Tabora skozi Retje do Florjana in nazaj. Vsega skupaj preko 600 kilometrov. Tudi to je geografija.

Iz napisanega ni čudno, da nam je po koncu naših terenskih vaj, ko smo se lotili pisanja monografije o našem delu v Loškem Potoku, uspelo vključiti tudi druge za Loški Potok zelo pomembne teme. Srečanj in pogovorov je bilo toliko, da smo se brez težav seznanili tudi z raziskavami, ki so nastajale neodvisno od našega raziskovanja (arheološki ostanki, govor Loškega Potoka), ali pa so bile plod raziskovanja strokovnjakov iz lokalnega okolja (Začetki Loškega Potoka, Loška krajina včeraj, danes, jutri?). Širitev tematike monografije izven zgolj geografskega okvirja vidim kot dodano vrednost, prispevek in izkazan interes lokalnih strokovnjakov pa kot svojevrstno priznanje.

Težišče raziskav, ki so predstavljene v monografiji, je bilo omejeno na območje občine Loški Potok, kar smo izpostavili tudi v naslovu monografije. A posamezni opisi obsegajo širše območje, saj obsegajo tudi raziskave, ki niso rezultat našega terenskega dela, se pa smiselno vključujejo v regionalno geografski opis. Naj se v uvodu tudi zahvalimo vsem študentom in osebjem Oddelka za geografijo, ki so v obdobju 2016–2018 v okviru terenskih vaj iz fizične geografije sodelovali na terenskih vajah in pomembno prispevali k nastanku te monografije. Poleg tega gredo zasluge še nekaterim posameznikom, podjetjem in ustanovam. Za fotografijo sulice iz Glažute se zahvaljujmo Mitji Pergarju, višjemu konservatorju Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Ljubljana. Za podatke iz predhodnih arheoloških raziskav na Hribu arheologu Primožu Stergarju, Arheološke raziskave in trženje kulturne dediščine, Primož Stergar, s. p., za posnetke iz zraka pa Mihu Pajničju. Zahvala gre tudi Javni agenciji za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, ki je sofinancirala usposabljanje mlade raziskovalke Kristine Glojek. Iskrena hvala za pomoč in podporo pri raziskavi o kakovosti zraka zaposlenim na podjetju Aerosol, d. o. o., Inštitutu Jožef Stefan in inštitutu TROPOS iz Leipziga. Posebna zahvala gre občini Loški Potok in županu Ivanu Benčini, ki sta raziskavo o kakovosti zraka finančno podprla, ter Blanki Bartol pri lokalni organizaciji. Za terensko pomoč pri meritvah kakovosti zraka gre zahvala Martini Ristorini, Mihi Marklju, Danijeli Strle in vsem ostalim prostovoljcem. Hvala župniku Bojanu Travnu in gasilcem Gasilskega društva Retje, ki so odstopili svoje prostore za postavitve merilnih postaj, in hvala celotni lokalni skupnosti za prijazen sprejem in prijetno delovno okolje. Zahvalo dolgujemo tudi podjetju Pileus za posredovanje in pripravo podatkov z amaterske meteorološke postaje Hrib.

Nastala monografija kljub temu ne more zaobjeti vseh vsebin, ki jih Potočansko ponuja, niti ne vseh geografskih vidikov tega zanimivega prostora. Želim pa si, da bo vsaj deloma zapolnila vrzel tovrstne literature za ta del Slovenije, predvsem pa naj bo njeno poslanstvo spomin na nekaj prijetnih let sodelovanja s Potočani, ki naj se odseva tudi v tej monografiji.

Matej Ogrin, november 2021